

УДК 378.147.88

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/38-3-25>

**Лариса СІРА,**

*orcid.org/0000-0002-9142-3521*

викладач І міжнародного факультету  
Запорізького державного медичного університету  
(Запоріжжя, Україна) *lora.sira29@gmail.com*

**Олена ВОЛКОВА,**

*orcid.org/0000-0002-3241-7690*

старший викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 1  
Національного технічного університету України  
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»  
(Київ, Україна) *elenavolkova@ukr.net*

**Світлана БОЙКО,**

*orcid.org/0000-0003-0220-9425*

викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 1  
Національного технічного університету України  
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»  
(Київ, Україна) *lanasvit2017@gmail.com*

## ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРЕСУ СТУДЕНТІВ ДО САМООСВІТИ В ПОЗААУДИТОРНИЙ ЧАС

Сучасна вища школа покликана формувати у студентів інтерес до самоосвіти, розвивати самостійність та готувати до продовження навчання впродовж життя. **Мета статті** – дослідити психолого-педагогічні основи розвитку інтересу до самоосвіти у студентів технічного та медичного ВНЗ у позааудиторний час на прикладі іноземної мови. Досліджено, що передумовою самоосвіти є мотивація, чітке й адекватне уявлення студента про свою майбутню професійну діяльність. Обґрунтовано, що ефективна самоосвіта можлива лише тоді, коли студент готовий до неї, коли у нього є дієві мотиви, що спонукають до вдосконалення своїх знань і навичок, певного рівня теоретичних знань і практичних навичок та певного ступеня сформованості вміння самостійно організувати пізнавальну діяльність. З'ясовано, що самоосвітня компетентність з іноземної мови студента технічного ВНЗ передбачає його потенційну готовність і спроможність у процесі самоосвіти підтримувати і підвищувати рівень володіння іноземною мовою. Інваріантна частина самоосвітньої компетентності включає вміння самостійно вивчати іноземну мову, а варіативна – здатність використовувати можливості іноземної мови для подальшого професійного зростання. Доведено, що специфіка вивчення іноземної мови у технічному ВНЗ полягає у професійно орієнтованому підході. Професійно орієнтоване навчання включає вивчення іноземної мови як засобу оволодіння спеціальністю і як засобу професійного спілкування. Установлено, що в умовах скорочення аудиторного навантаження на вивчення іноземної мови розвиток самоосвіти студентів у позааудиторний час дозволяє підвищити ефективність навчання. У статті розглянуто різні форми проведення позааудиторних занять: масові (конференції, «круглі столи», вікторини, конкурси, диспути), групові (предметні, науково-дослідні гуртки, клуби за інтересами) та індивідуальні (підготовка студентами доповідей, рефератів, рецензій, виступів). З'ясовано, що найефективнішою формою самоосвіти у період карантину, спричиненого COVID-19, є онлайн-сервіси.

**Ключові слова:** самоосвіта, позааудиторні заняття, технічний ВНЗ, медичний ВНЗ, іноземна мова, студенти, мотивації.

**Larisa SIRA,**

*orcid.org/0000-0002-9142-3521*

Lecturer at the I International Faculty  
Zaporizhzhia State Medical University  
(Zaporizhzhya, Ukraine) *lora.sira29@gmail.com*

**Olena VOLKOVA,**

*orcid.org/0000-0002-3241-7690*

Senior Lecturer at the Department of the English Language of Technical Orientation № 1  
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"  
(Kyiv, Ukraine) *elenavolkova@ukr.net*

**Svitlana BOIKO,**

*orcid.org/0000-0003-0220-9425*

Lecturer at the Department of the English Language of Technical Orientation № 1  
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"  
(Kyiv, Ukraine) *lanasvit2017@gmail.com*

## PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL BASES OF STUDENTS' INTEREST DEVELOPMENT TO SELF-EDUCATION IN EXTRACURRICULAR TIME

*Modern higher education is designed to form students' interest to self-education, develop their independence and prepare for lifelong learning. The purpose of the article is to investigate the psychological and pedagogical bases of the development of students' interest to self-education in extracurricular time at technical and medical universities (in the context of a foreign language). It was proven that the prerequisite for self-education is motivation, clear and adequate idea of the student about their future professional activity. It was substantiated that effective self-education is possible only when students are ready for it, when they have effective motives to improve their knowledge and skills, a certain level of theoretical knowledge and practical skills and a certain degree of ability to independently organize cognitive activity. It was found that the self-educational competence of a technical university student in a foreign language presupposes their potential readiness and ability to maintain and increase the level of foreign language proficiency in the process of self-education. The invariant part of self-educational competence includes the ability to learn a foreign language independently, and the variable part determines the ability to use the opportunities of a foreign language for further professional growth. It was proved that the specifics of foreign language learning in a technical university is a professionally oriented approach. Vocational training includes foreign language learning as a means of mastering the specialty and as a means of professional communication. It was revealed that in the conditions of reducing the teaching classroom load on the studying of a foreign language, the development of self-education of students in extracurricular time allows increasing learning efficiency. The article considers various forms of extracurricular activities - mass (conferences, "round tables", quizzes, competitions, debates), group (subject groups, research groups, interest clubs) and individual (students' reports, abstracts, reviews, speeches). It was found that the most effective form of self-education during the quarantine period caused by COVID-19 is online services.*

**Key words:** self-education, extracurricular classes, technical university, medical university, foreign language, students, motivation.

**Постановка проблеми.** Характерною особливістю сучасності є глобальна інформатизація суспільства, що стає причиною серйозних змін у соціальному житті людини. Часто успіх у професійній сфері залежить від уміння швидко перебудуватися, адаптуватися до нових умов професійної діяльності, оперативного реагувати на виклики часу, бути динамічною, мобільною і готовою до змін, що відбуваються у соціальному середовищі.

Сучасна вища школа здійснює підготовку студентів в умовах, коли обсяги інформації стрімко зростають, а знання швидко застарівають, що вимагає від майбутніх фахівців готовності до постійного самостійного оновлення знань і опанування відповідного набору компетентностей. Комплекс вимог до кваліфікованого фахівця включає й навички самостійного отримання знань, формування компетенцій, підвищення кваліфікації, а також розвиток умінь використовувати отримані знання у майбутній професійній діяльності.

Навчальний процес у ВНЗ повинен бути організований таким чином, щоб формувати у студентів інтерес до самоосвіти, розвивати їх самостійність та готувати до продовження навчання впродовж життя. Таким чином, система навчання повинна бути націлена на опанування не готових знань, а способів їх самостійного здобуття. Формування інтересу до самоосвіти – життєво необхідний атрибут сучасного студента, орієнтованого на успішний особистісний розвиток і професійне зростання.

**Аналіз досліджень.** Проблеми психолого-педагогічних основ розвитку інтересу до самоосвіти у ВНЗ досліджували вітчизняні й зарубіжні вчені: І. В. Гіренко, Д. М. Жарилгапова,

Л. П. Вишневіська, Г. В. Вишневіська, А. В. Кордонова, В. В. Підоренко, Л. В. Філіпова та ін. Так, теоретичні основи самоосвіти як педагогічної проблеми вивчали Д. М. Жарилгапова, О. І. Турсиматова, Ж.А. Айдарова та ін., як психолого-педагогічної проблеми – Л. П. Вишневіська, Г. В. Вишневіська, питання формування у студентів готовності до самоосвіти – І.В. Гіренко, Г.А. Лапшина, А.В. Соболева, О.А. Обдалова, роль позааудиторних занять у формуванні інтересу до самоосвіти – Є.І. Полякова, Л.А. Вовсі-Тільє, Н.А. Калашникова та ін. Однак ще не достатньо вивчено готовність студентів до самоосвітньої діяльності з окремих навчальних дисциплін.

**Мета статті** – дослідити психолого-педагогічні основи розвитку інтересу до самостійного вивчення іноземної мови студентами технічного і медичного ВНЗ у позааудиторний час.

**Виклад основного матеріалу.** У психології самоосвіта розглядається як риса характеру наполегливої особи, яка прагне до самовдосконалення [12, с. 190].

У педагогіці самоосвіта – це цілеспрямована, самостійна, пізнавальна, практико орієнтована діяльність студентів, направлена на розширення наявних знань і компетенцій, отримання нових знань і формування сучасного досвіду, самовдосконалення особистості впродовж усього життя. Вона є базисом для подальшого саморозвитку та самореалізації особистості.

Як самостійна навчальна діяльність самоосвіта скеровується мотивацією. Мотивація до самоосвіти пов'язана з потребою визнання, самовираження і посідає третє місце у переліку потреб за

ієрархічною пірамідою А. Маслоу після фізіологічних потреб і потреби у безпеці. Психологи, вивчаючи характер спонукальних сил до самоосвіти, встановили складну структуру мотиваційної сфери. Мотивація може бути як внутрішньою, так і зовнішньою. Для самоосвіти пріоритетною є внутрішня мотивація. Викладачеві важливо створити умови для виявлення у студентів внутрішніх мотивів, сформувані у них вміння самомотивації, тобто вміння зацікавитися, переконати себе у необхідності самоосвіти, побачити важливість цієї діяльності та її результатів для себе. Таким чином, самоосвіта набуває особистісного характеру [3, с. 8].

Основною метою самоосвіти є формування інтелектуального блоку особистості. Самостійно засвоюючи матеріал, студент учить аналізувати, узагальнювати, доводити, а вдосконалюючи окремі розумові операції, він підвищує культуру своєї розумової діяльності загалом. Головне завдання самоосвіти – розвивати вміння не тільки самостійно мислити, а й діяти у нестандартних ситуаціях [5, с. 211].

Часто самоосвіта ідентифікується із самостійною роботою студентів. Принципова відмінність між ними полягає у тому, що самостійна робота студента керується ззовні (викладачем), а самоосвіта визначається внутрішніми мотивами. Проте систематична самостійна пізнавальна діяльність поступово переходить у самоосвіту. Тільки тоді, коли студент опанує технологію самостійної роботи й у нього виробиться психологічна установка на систематичне поповнення своїх знань, відбувається перехід від форм самостійної роботи, організованих викладачем, до свідомо організованої самим студентом самоосвітньої діяльності. Відбувається інтеграція та асиміляція навчання та самоосвіти.

Основне завдання викладача – навчити студентів учитися, використовуючи для цього різні джерела (книги, довідники, словники, мережу Інтернет), орієнтуватися у потоці інформації, узагальнювати та аналізувати її.

Самоосвіта є частиною й засобом самовиховання, що включає розвиток розумових здібностей, ділових і вольових якостей. Часто людина вдається до самоосвіти через певні внутрішні спонукальні мотиви, пов'язані як із саморозвитком, так і з потребою пізнати себе, свою духовну сутність та самореалізуватися і як особистість, і як фахівець-професіонал. У самоосвіті важливий результат. Саме він стимулює до потреби самовдосконалення.

Самоосвіта є вищою формою задоволення пізнавальної потреби людини. Взаємодія між самоосвітою і пізнавальною діяльністю включає декілька рівнів:

– підготовчий рівень самоосвіти (орієнтовний) – студент засвоює нову інформацію, що має для нього орієнтовний зміст; пізнавальна діяльність носить ознайомлювальний, орієнтовний характер;

– рівень організованої самоосвіти – вивчення студентом системи знань і умінь під час формування пізнавального інтересу і неясково вираженої потреби;

– рівень сформованої самоосвіти – системне засвоєння студентом знань і умінь, викликане зацікавленістю і потребою пізнання;

– рівень, за якого регулярність і мотиви самоосвіти зумовлені пізнавальними інтересами і освітніми потребами [1, с.157].

Ефективна самоосвітня діяльність можлива лише тоді, коли студент готовий до неї. Готовність до самоосвіти є результатом цілеспрямованого процесу взаємодії викладача і студента. До критеріїв готовності студентів до самоосвіти можна зарахувати:

– наявність дієвих мотивів, стійких пізнавальних і професійних інтересів, що спонукають удосконалювати знання і вміння для втілення життєвих планів, цілеспрямованості, самостійності;

– рівень теоретичних знань і практичних навичок, що є основою пізнавальної діяльності, опанування способів творчого застосування цих знань і умінь під час вирішення пізнавальних і практичних завдань;

– ступінь сформованості вміння самостійно організовувати пізнавальну діяльність, зокрема здійснювати самоконтроль і самоаналіз, планувати час, виконувати пошук інформації, користуватися банком комп'ютерної інформації [9].

Готовність до самоосвіти можна вважати тим адаптаційним механізмом, який необхідний учорашньому випускникові ВНЗ для безболісного переходу до професійної діяльності, для становлення його як фахівця-професіонала.

Із точки зору психології для реалізації самоосвіти необхідне опанування способів розумової діяльності: формування певного рівня інтелекту, розумових якостей, що відповідають самоосвітній діяльності. Необхідний рівень розумової діяльності – основна передумова можливості здійснення самоосвітньої діяльності.

Для реалізації механізмів самоосвіти потрібне відповідне освітнє середовище. Створення середовища, що реалізує механізми самоосвітньої діяльності студентів, є основним завданням сучасної вищої школи [5, с. 215].

Спробуємо дослідити проблему розвитку інтересу до самоосвіти у студентів технічного та медичного ВНЗ на прикладі вивчення іноземної мови.

Слід зазначити, що іншомовна самоосвіта у немовних ВНЗ ініціюється студентами і здійснюється за їх власним навчальним планом на основі самостійно відібраного змісту, методами і засобами найбільш прийнятними для особистісних здібностей, що передбачає широке застосування самостійно набутих мовних знань і мовленнєвих умінь. Діяльність викладача у процесі самоосвіти носить оціночно-стимулювальний характер. Однак процес самоосвіти залежить від процесу навчання і лише продовжує його, а не є абсолютно самостійним [8].

Сьогодні вивчення іноземної мови набуває нового змісту. Випускник технічного ВНЗ не може стати конкурентоспроможним спеціалістом, не орієнтуючись у новітніх світових технічних, технологічних, наукових розробках і дослідженнях, для ознайомлення з якими необхідно володіти іноземною мовою і вміти працювати з інформацією іноземною мовою. У сфері медицини англійська або німецька є мовою спілкування на конференціях, семінарах, відеоконференціях. До того ж значна частина новітньої медичної інформації у світі подається також англійською мовою. Ефективна робота з професійно важливою інформацією, міжкультурна професійна комунікація дозволить майбутнім фахівцям медичного профілю якісно вирішувати професійні завдання, зокрема, в межах професійного співробітництва.

Самоосвітня компетентність з іноземної мови передбачає потенційну готовність і спроможність студента у процесі самоосвіти підтримувати і підвищувати рівень володіння іноземною мовою, а саме: самостійно розпізнавати нову інформацію, володіти вміннями і навичками, необхідними для подальшої успішної професійної діяльності; самостійно розробляти особистісні стратегії пошуку і засвоєння необхідної інформації та формування відповідних знань і навичок; слідувати розробленим планам і контролювати досягнення запланованого результату.

Самоосвітня компетентність з іноземної мови включає:

- мотиваційну компетенцію (уміння здійснювати самомотивацію, самооцінку і самоконтроль своєї пізнавальної діяльності);
- методичну компетенцію (уміння організувати і регулювати самоосвітню діяльність, знання прийомів самостійної роботи);
- комунікативну компетенцію (мовні навички і вміння);
- професійно-ситуативну компетенцію (вміння застосовувати результати самоосвіти у конкретних ситуаціях професійної діяльності) [6].

Отже, інваріантна частина самоосвітньої компетентності включає вміння самостійно вивчати іноземну мову, а варіативна – здатність використовувати можливості іноземної мови для подальшого професійного зростання.

Специфіка вивчення іноземної мови у немовних ВНЗ, до яких належать технічні і медичні, полягає у професійно орієнтованому підході, за умов якого у студентів формуються навички іншомовного спілкування у конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення. Професійно-орієнтоване навчання включає вивчення іноземної мови як засобу опанування спеціальності і як засобу професійного спілкування [10, с. 54].

Метою професійно орієнтованого навчання є не стільки засвоєння мовного матеріалу, граматичних правил, формування мовних навичок і розвиток мовних професійних відомостей, скільки формування іншомовної професійної комунікативної компетенції, розвиток у студентів як абстрактного, так і професійного мислення.

В умовах скорочення аудиторного навантаження на вивчення іноземної мови у немовних ВНЗ, недостатності розмовної практики на практичних заняттях, високого темпу подання навчального матеріалу розвиток самоосвіти студентів у позааудиторний час дозволяє підвищити ефективність навчання і вирішити низку проблем, що виникають у процесі викладання іноземної мови. З одного боку, позааудиторні заняття стимулюють активність і пізнавальний інтерес студентів, а з іншого – формують інтерес до самоосвіти.

Позааудиторна самостійна робота з вивчення іноземної мови виконує такі основні функції:

- навчальну – формування і вдосконалення мовних компетенцій, повторення, поглиблення, закріплення матеріалу, встановлення внутрішньо-предметних та міжпредметних зв'язків;
- розвивальну – сприяння інтелектуальному розвитку студентів, розвитку їх уваги, пам'яті, мислення, мовлення, активізація пізнавальної діяльності тощо;
- виховну – формування позитивної мотивації до навчання, впевненості і готовності до професійної діяльності, прагнення до пізнання, виховання дисципліни, наполегливості, витримки і т.д.;
- мотиваційну – формування позитивних мотивів у навчанні, активізація розумової діяльності, стимулювання ініціативи студентів, пізнавального інтересу до навчання.

У процесі організації позааудиторної роботи зі студентами викладач повинен чітко усвідомлювати, що студент бажає бути співучасником

позааудиторних занять. Тільки включений у продуктивну, соціально і особистісно значущу роботу студент удосконалює свої якості, набуває знань і навичок організації та здійснення самоосвітньої діяльності [4, с. 88].

Із метою залучення студентів до позааудиторної самоосвітньої діяльності з іноземної мови викладач використовує психологічні прийоми впливу. Під час особистих бесід викладач повинен тактовно, без натиску запропонувати студентові, наприклад, стати членом наукового гуртка, надати йому чітку змістовну інформацію про подальшу науково-пізнавальну діяльність і дати можливість усвідомити пропозицію. Використання прийому «психічного зараження» студентів доцільне тоді, коли студент емоційний або вагається у рішенні. Емоційна мова викладача, стиль його поведінки можуть захопити студентів, пробудити у них потребу до поглиблення знань із технічної іноземної мови. Проте переконати студента займатися позааудиторною самоосвітньою діяльністю зможе лише викладач, який користується авторитетом і довірою. Навіювання як спосіб впливу на студента доцільно використовувати тоді, коли студент часто спілкується з викладачем і знає його як професіонала. Залучити студентів до самоосвітньої діяльності можна й через опосередкований вплив на них, як-от через друзів, які записалися у гурток [7, с. 69].

Є різні форми проведення позааудиторних занять: масові, групові, індивідуальні.

Організація та проведення масових позааудиторних заходів сприяє розвитку в студентів пізнавального інтересу, внутрішньої потреби у самоосвіті та саморозвитку. До масових форм можна зарахувати проведення конференцій, «круглих столів», предметного тижня (тижня технічної англійської мови, медичної англійської мови тощо), вікторин, конкурсів (конкурс на кращу презентацію під час проведенні конференції тощо), диспутів. Вони передбачають участь обмеженої кількості студентів із метою розвитку в них умінь і навичок самостійного набуття знань на основі опрацювання науково-технічної (медичної), довідкової і навчальної літератури, а також узагальнення і систематизації знань із технічної (медичної) іноземної мови. У процесі підготовки до масових позааудиторних заходів студентам пропонують тематику проблем для самостійного вивчення та рекомендовану літературу [11, с. 150].

Під час вирішення мовних завдань важливо дати можливість студентам самостійно приймати рішення, оскільки вибір, зроблений самостійно, сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу. Із

цією метою можуть застосовуватися ігрові практики, у яких єдиного правильного рішення немає. Відбувається самореалізація студентів, яка є основою для мотивації, а відчуття задоволення від виконаного завдання є сигналом для мотивації.

До групових занять належать предметні, науково-дослідні гуртки, клуби за інтересами. У технічному ВНЗ ефективною формою позааудиторних занять може стати професійно орієнтований гурток або лінгвістична лабораторія. Як показує психолого-педагогічна практика, найбільш оптимальна кількість учасників гуртка – 10–12 студентів. Розвитку інтересу до самоосвіти сприяє залучення студентів-членів гуртка (лабораторії) до участі у міжнародних семінарах, до перекладу матеріалів для сайту університету, підготовки студентами власних доповідей і статей іноземною мовою, організація онлайн-семінарів або конференцій для студентів однієї спеціальності з різних, зокрема зарубіжних університетів.

Вивчення іноземної мови в гуртку націлене на розвиток особистості студента, його ціннісних орієнтацій, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю в умовах мультикультурної спільноти, його комунікативної компетенції, що забезпечить успішну іншомовну міжособистісну та міжкультурну взаємодію у професійній сфері.

Опанування лексичного матеріалу на заняттях гуртка передбачає: більш детальну роботу над спеціальною лексикою і термінологією, лексичними конструкціями технічної іноземної мови; поглиблений аналіз граматичного аспекту професійно орієнтованої усної і письмової мови, її стилевих і стилістичних особливостей; використання суто професійних форм роботи: рецензування, реферування, технічного перекладу, публічної доповіді, дискусії; написання статей за матеріалами зарубіжних технічних видань, рефератів, анотацій. На заняттях гуртка доцільно використовувати автентичні профільно орієнтовані тексти різного рівня адаптації.

Оскільки на практичних заняттях мало часу вводиться комунікативним вправам, то на заняттях гуртка студенти мають можливість розвивати мовні навички як під час роботи з професійно орієнтованими текстами, так і під час усного обговорення окремих тем. Так, у медичному ВНЗ тексти орієнтуються на спеціальність студента (лікувальна справа, педіатрія, медико-діагностична справа тощо). Для досягнення професійної спрямованості усного мовлення моделюються мовні ситуації реального спілкування «лікар – хворий». Тематично усне мовлення здійснюється в різних навчальних ситуаціях, як-от огляд хворого, скарги хворого, складання історії хвороби, вказівки лікаря тощо.

Одноманітні форми контролю (залік і екзамен) в гуртку замінюються більш творчими (написання реферату, презентація, створення альбомів).

Індивідуальна форма самоосвіти передбачає підготовку доповідей, рефератів, рецензій, виступів. Ця форма має велике значення для розширення знань студентів, виявлення індивідуальних творчих здібностей, професійної спрямованості та схильностей [11, с. 150].

Важливим видом самостійної позааудиторної роботи студентів є проектна робота, яка, як правило, полягає у підготовці доповіді (презентації) та її захисті. Головний принцип методики проектів – використання активної розмовної мови, що вимагає володіння мовними навичками. Проектний підхід дозволяє студентам поглибити навички читання та розуміння, а також розвивати навички публічної мови, реагувати на запитання, вступати у дискусію. Студенти вчаться працювати з іншомовною технічною (медичною) літературою, шукати необхідну інформацію в мережі Інтернет, узагальнювати її. Розробка проектів з професійних тем та їх презентація дозволяє студентам моделювати спілкування у професійній спільноті.

Найефективнішою формою самоосвіти у період карантину, спричиненого COVID-19, є онлайн-сервіси. Найбільш ефективними і доступними онлайн-ресурсами для самоосвіти, зокрема й самостійного вивчення іноземної мови, сьогодні є: Prometheus (онлайн-курси «Англійська для кар'єрного зростання», «Англійська для STEM»), Coursera, EDX, FutureLearn, Udey, TED («Technology/Entertainment/Design»), BYUonline, Zoom, академічні проекти – MoLeNET (Великобританія), Mobile Learning Environment Project (США), MOTILL (ЄС), MLearning Consortium (Канада), вузькопрофільні розробки професійних співтовариств і комерційних організацій – комплекс My grammar lab, Вебсервіс learningapps.org, платний комплект додатків Learnenglish, мобільний додаток Mobl21 та ін.

Перевагою інтернет- і мультимедійних технологій є висока мотивація студентів до самоосвіти

у контексті вивчення іноземної мови, індивідуалізація процесу навчання, цілеспрямованість і широкі часові межі роботи, поповнення лексичного запасу сучасною лексикою, формування мотивації до самоосвіти і саморозвитку [2, с. 146].

Ураховуючи те, що у немовному ВНЗ іноземна мова вивчається протягом 2–3 років, між вивченням іноземної мови та її практичним використанням у професійній діяльності минає приблизно 3 роки. Якщо за цей час студенти не продовжуватимуть самостійно вдосконалювати мову і застосовувати її у ситуаціях професійного спілкування, то отримані на заняттях з іноземної мови знання стануть пасивними. Позааудиторні заняття з іноземної мови є унікальною можливістю продовжувати вивчення мови і вдосконалювати її професійне використання вже після завершення аудиторного вивчення дисципліни.

**Висновки.** За результатами проведеного дослідження можемо констатувати, що формування у студентів готовності до самоосвіти забезпечує усвідомлення ними необхідності постійного саморозвитку і самовдосконалення для досягнення професійного та життєвого успіху. Самоосвітня компетентність з іноземної мови студентів немовних університетів, до яких належать технічні і медичні ВНЗ, включає вміння самостійно вивчати іноземну мову і володіння навичками використання іноземної мови для професійного зростання. В умовах скорочення аудиторного навантаження розвиток самоосвіти студентів у позааудиторний час дозволяє підвищити ефективність навчання. Різноманітні форми позааудиторних занять (масові, групові, індивідуальні) формують умови для стимулювання розвитку інтелекту студента, його пізнавальної активності, вольових якостей, прагнення до самоосвіти і саморозвитку.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо у дослідженні концепції навчання протягом усього життя, сутність якої полягає у постійному поповненні людиною освітнього капіталу, отримання знань та навичок, що будуть затребувані у майбутньому.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вишнева Л. П., Вишнева Г. В. Самообразование как психолого-педагогическая проблема. *Известия ПГПУ им. В. Г. Беллинского*. 2009. № 12 (16). С. 156–158.
2. Вовси-Тилльє Л. А., Калашникова Н. А., Миронова Д. А. Организация и контроль внеаудиторной самостоятельной работы студентов-бакалавров по иностранному языку в современном образовательном пространстве. *Pedagogical Journal*. 2017. Vol. 7. Is. 2A. С. 141–151.
3. Гіренко І. В. Формування готовності студентів до самонавчання з іноземної мови у ВНЗ. *Вестник Харьковського національного автомобільно-дорожного університета*. 2014. Вып. 64. С. 7–10.
4. Жарьлгасова Д. М., Матыгул А. М. Педагогические условия по стимулированию у студентов интереса к самообразованию в системе внеаудиторных занятий. *Проблемы науки*. 2017. № 4 (17). С. 87–89.
5. Жарьлгасова Д. М., Турсыматова О. И., Айдарова Ж. А. и др. Теоретические основы самообразования как педагогическая проблема. *International scientific review*. 2016. № 2 (12). С. 208–216.

6. Землинская Т. Е. Формирование самообразовательной компетентности студентов технических вузов на основе проектной технологии: на материале иностранного языка: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Санкт-Петербургский гос. политех. ун-т. Санкт-Петербург. 2006. 181 с.
7. Казаренков В. И., Прокоп П., Казаренкова Т. Б. Университетское образование: внеаудиторные занятия студентов по учебным дисциплинам. *Вестник РУДН, серия Педагогика и психология*. 2015. № 2. С. 67–76.
8. Кордонова А. В. Розвиток умінь самонавчання англійської мови студентів гуманітарних спеціальностей у процесі позааудиторної роботи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02. Одеса, 2014. 21 с.
9. Лапшина Г. А. Формирование готовности к самообразованию у будущих учителей иностранного языка (дополнительная специальность): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Елецкий гос. ун-т им. И.А. Бунина. Елец. 2004. 196 с.
10. Пидоренко В. В., Филиппова Л. В. Профессионально-ориентированное обучение иностранным языкам. *Научные записки*, 2013. Вып. 13. С. 53–56.
11. Полякова Е. И. Интеграция аудиторных и внеаудиторных занятий как фактор формирования у студентов интереса к освоению опыта межкультурного взаимодействия. *Альманах современной науки и образования*. 2008. № 2 (9). С. 149–152.
12. Сидорова А. И., Павленко С. А., Павленкова О. В. та ін. Самоосвіта студента як фактор підготовки спеціаліста в сучасних умовах. *Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах*: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 24 березня 2016 р. Полтава, 2016. С. 190–191.

#### REFERENCES

1. Vishnevskaja L.P., Vishnevskaja G.V. Samoobrazovanie kak psihologo-pedagogicheskaja problema [Self-education as a psychological and pedagogical problem]. *Izvestia PGPU im. V.G.Belinsky*, 2009, Nr. 12 (16), pp. 156-158 [in Russian].
2. Vovsi-Till'e L.A., Kalashnikova N.A., Mironova D.A. Organizacija i kontrol' vneauditornoj samostojatel'noj raboty studentov-bakalavrov po inostrannomu jazyku v sovremennom obrazovatel'nom prostranstve [Organization and control of extracurricular independent work of bachelor students in a foreign language in the modern educational space]. *Pedagogical Journal*, 2017, Vol. 7, Nr. 2A, pp. 141-151 [in Russian].
3. Hirenko I.V. Formuvannja hotovnosti studentiv do samonavchannja z inozemnoi movy u VTNZ [Formation of students' readiness for self-study in a foreign language in higher educational institutions]. *Bulletin of the Kharkiv National Automobile and Highway University*, 2014, Vol. 64, pp. 7-10 [in Ukrainian].
4. Zharylgapova D.M., Matyugula M. Pedagogicheskie uslovija po stimulirovaniju u studentov interesa k samoobrazovaniju v sisteme vneauditornyh zanjatij [Pedagogical conditions to stimulate students' interest in self-education in the system of extracurricular activities]. *Problems of Science*, 2017, Nr 4 (17). pp. 87-89 [in Russian].
5. Zharylgapova D.M., Tursymatova O.I., Ajdarova Zh.A., i dr. Teoreticheskie osnovy samoobrazovanija kak pedagogicheskaja problema [Theoretical foundations of self-education as a pedagogical problem]. *International scientific review*, 2016, Nr 2 (12), pp. 208-216 [in Russian].
6. Zemlinskaja T.E. Formirovanie samoobrazovatel'noj kompetentnosti studentov tehniceskikh vuzov na osnove proektnoj tehnologii: na materiale inostrannogo jazyka [Formation of self-educational competence of students of technical universities on the basis of project technology: on the material of a foreign language]. *Candidate's thesis*. St. Petersburg, 2006 [in Russian].
7. Kazarenkov V.I., Prokop P., Kazarenkova T.B. Universitetskoe obrazovanie: vneauditornye zanjatija studentov po uchebnym disciplinam [University education: extracurricular activities of students in academic disciplines]. *RUDN Bulletin, Pedagogy and Psychology series*, 2015, Nr 2, pp. 67-76 [in Russian].
8. Kordonova A.V. Rozvytok umin samonavchannja anhliiskoi movy studentiv humanitarnykh spetsialnostei u protsesi pozaaudytornoj roboty [Development of self-learning skills of English language students of humanities in the process of extracurricular activities]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odessa, 2014 [in Ukrainian].
9. Lapshina G.A. Formirovanie gotovnosti k samoobrazovaniju u budushhijh uchitelej inostrannogo jazyka (dopolnitel'naja special'nost') [Formation of readiness for self-education among future teachers of a foreign language (additional specialty)]. *Candidate's thesis*, Yelets, 2004 [in Russian].
10. Pidorenko V.V., Filippova L.V. Professional'no-orientirovannoe obuchenie inostrannym jazykam [Professionally oriented teaching of foreign languages]. *Naukovi zapysky*, 2013, Vol. 13, pp. 53-56 [in Russian].
11. Poljakova E.I. Integracija auditornyh i vneauditornyh zanjatij kak faktor formirovanija u studentov interesa k osvoeniju opyta mezhkul'turnogo vzaimodejstvija [Integration of classroom and extracurricular activities as a factor in the formation of students' interest in mastering the experience of intercultural interaction]. *Almanac of modern science and education*, 2008, Nr 2 (9), pp. 149-152 [in Russian].
12. Sidorova A.I., Pavlenko S.A., Pavlenkova O.V. ta in. Samoosvita studenta jak faktor pidgotovki specialista v suchasnihi umovah [Student self-education as a factor of specialist training in modern conditions]. *Improving the quality of training of doctors in modern conditions: materials of scientific practice. conf.* Poltava. 2016. pp. 190-191 [in Ukrainian].